Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

30 май 2013 година*

„Директива 93/13/ЕИО — Неравноправни клаузи в потребителските договори — Служебна проверка от националния съд на неравноправния характер на договорна клауза — Последици, които националният съд трябва да изведе от неравноправния характер на клаузата“

По дело C-397/11

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Fővárosi Bíróság (Унгария) с акт от 12 юли 2011 г., постъпил в Съда на 27 юли 2011 г., в рамките на производство по дело

Erika Jőrös

срещу

Aegon Magyarország Hitel Zrt,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: г-н A. Tizzano, председател на състав, г-н M. Ilešič, E. Levits, г-н M. Safjan и г-жа M. Berger (докладчик), съдии,

генерален адвокат: г-н P. Mengozzi,

секретар: г-н A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

— за унгарското правителство, от г-жа K. Szíjjártó и г-н Z. Fehér, в качеството на представители,

— за испанското правителство, от г-н A. Rubio González, в качеството на представител,

— за Европейската комисия, от г-жа M. Owsiany-Hornung, както и от г-н M. van Beek и г-н V. Kreuschitz, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

* Език на производството: унгарски.

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273), и по-специално на член 6, параграф 1 от нея.

2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-жа Jörös и Aegon Magyarország Hitel Zrt (наричано по-нататък „Aegon“) по повод на суми, дължими в изпълнение на договор за кредит, сключен между страните.

Правна уредба

Право на Съюза

3 Член 3, параграф 1 от Директива 93/13 определя неравноправната клауза по следния начин:

„В случаите, когато дадена договорна клауза не е индивидуално договорена, се счита за неравноправна, когато въпреки изискването за добросъвестност, тя създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора.“

4 В член 4, параграф 1 от Директивата се уточнява:

„[...] преценката за неравноправност на дадена клауза се извършва, като се отчита характера на стоките или услугите, за които е сключен договорът, и се вземат предвид всички обстоятелства, довели до сключването му, към момента на самото сключване, както и всички останали клаузи в договора, или такива, съдържащи се в друг договор, от който той произтича“.

5 По силата на член 5 от въпросната директива:

„При договори, в които всички или определени клаузи се предлагат на потребителя в писмен вид, тези условия се съставят на ясен и разбираем език. [...]“.

6 По отношение на резултата, свързан с констатирането на неравноправния характер на дадена клауза, член 6, параграф 1 от същата директива гласи:

„Държавите членки определят изискването, включените неравноправни клаузи в договори между потребители и продавачи или доставчици да не са обвързващи за потребителя, при условията на тяхното национално право, и че договорът продължава да действа за страните по останалите условия, когато може да се изпълнява и без неравноправните клаузи“.

Национално право

Материално право

7 Съгласно член 209, параграф 1 от Закон IV от 1959 г. относно гражданския кодекс (a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. Törvény, наричан по-нататък „гражданският кодекс“), който е бил в сила към момента на сключването на разглеждания в главното производство договор за кредит, „общите условия на договорите или клаузите на потребителски договор, които не са

уговорени индивидуално, са неравноправни, в случай че, противно на изискванията за добросъвестност и лоялност, установяват произтичащите от договора права и задължения едностранно и необосновано във вреда на страната, която не е изготвила клаузите“.

8 Член 209/A, параграф 2 от гражданския кодекс предвижда, че такива клаузи са нищожни.

9 Според член 2, буква г) от Правителствен декрет 18/1999 (II.5.) относно клаузите, които следва да се считат за неравноправни в потребителските договори (a fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről szóló 18/1999 (II.5.) kormányrendelet), от 5 февруари 1999 г. (*Magyar Közlöny* 1999/8) за неравноправни се считат по-специално, освен при представено доказателство в противен смисъл, клаузите, които позволяват на съдоговорителя на потребителя да изменя договора едностранно, без да трябва да посочи основание за това, и по-специално да увеличи насрещното финансово задължение, определено с договора, или които позволяват на съдоговорителя да изменя договора едностранно по основателна причина, определена в договора, ако в този случай потребителят няма право да се откаже от договора или да го прекрати незабавно.

Процесуално право

10 Съгласно член 3, параграф 2 от Закон III от 1952 г. относно гражданския процесуален кодекс (a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. Törveny, наричан по-нататък „гражданският процесуален кодекс“) при липсата на законова разпоредба в противен смисъл съдът е обвързан от исканията и правните доводи на страните.

11 В съответствие с член 23, параграф 1, буква к) от гражданския процесуалния кодекс исковете, с които се иска да се установи невалидността на неравноправни договорни клаузи, по-специално на основание на член 209/A, параграф 2 от гражданския кодекс, са подсъдни на окръжните съдилища.

12 Становище 2/2010/VI.28./PK на общото събрание на гражданската колегия на Magyar Köztaarsaság Legfelsöbb Bíróság (Върховен съд на Унгария) от 28 юни 2010 г. относно някои процесуални въпроси във връзка с исковете за обявяване на нищожност внася следните уточнения:

„4. а) Съдът трябва да разгледа служебно само случаите на явна нищожност, които могат да бъдат ясно установени въз основа на наличните доказателства. [...]

б) Служебното разглеждане на нищожност във въззивно производство е задължително, ако наличието на основание за нищожност ясно следва от фактите и обстоятелствата от първоинстанционното производство. [...]

5. а) [...] По гражданско дело съдът по принцип е обвързан от изложението на фактическите обстоятелства в исковата молба, от предмета на последната и следователно от правото, което страната възнамерява да упражни. В съответствие с член 121, параграф 1, буква в) от гражданския процесуален кодекс в исковата молба трябва се посочи правото, на което се прави позоваване, а не конкретно правно основание. Фактът, че е обвързан от исковата молба, следователно не означава, че съдът е обвързан от погрешно посоченото от страната правно основание. Ако изложените от страната факти сочат на друго основание на исковата молба или на насрещния иск, съдът може да възстанови действителната им правна квалификация.

[...]“.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

13 На 4 юли 2007 г. г-жа Jörös сключва договор за кредит с Aegon, унгарска финансова институция, за сума в размер на 160 000 CHF (швейцарски франка), изплатени в унгарски форинта (HUF), чийто срок на действие е определен за 15 август 2024 г.

14 Договорът, сключен въз основа на предварително съставен от финансовата институция формуляр, предвижда плащането на лихви, чийто размер е 4,5 % на година към момента на сключването на договора, и разходи по обслужване, чийто размер е 2,2 % на година към същата дата. Комисиона за ползване, равна на 1,5 % от общия размер на заема, не по-малко от 250 CHF и не повече от 1 759 CHF, се дължи при погасяване на кредита. По този начин ефективният годишен лихвен процент върху кредита възлиза на 7,658 %.

15 Клауза 3.2 от общата част II от договора за кредит, сключен между г-жа Jörös и Aegon, гласи, че в края на всяка финансова година кредиторът има право да промени размера на разходите по обслужване за следващата финансова година съгласно таблица и по начин, който е определен в постоянно действащ правилник на финансовата институция.

16 В клауза 8.2 от договора се посочва, че кредиторът има право да измени едностранно размера на лихвата или размера на другите разходи, предвидени в договора, както и да въведе нови видове комисиони и разходи, в хипотезата на промяна в разходите, свързани с финансирането на операцията.

17 Клауза 12.2 от същия договор предвижда, че ако в резултат на изменение на законова или административна разпоредба или на изменения в тълкуването на тези разпоредби за Aegon възникнат нови разходи, които не е можело да бъдат предвидени при сключването на договора, кредитополучателят е длъжен, по искане на институцията, да изплати сума за покриване на тези разходи или евентуално институцията ще има право едностранно да измени лихвата по кредита и размера на комисионите.

18 В случай на едностранно изменение от страна на финансовата институция договорът за кредит не предвижда в полза на кредитополучателя право да го прекрати незабавно.

19 Г-жа Jörös предявява иск срещу кредитната институция пред Pesti Központi Kerületi Bíróság (централен съд със съдебен район центърът на Пещ). В това отношение тя се позовава на частичната невалидност на договора за кредит, като твърди, че има лихварски характер, противоречащ на добрите нрави, а разпоредбите му са фиктивни. Въпреки това тя не иска от съда да обяви договора за частично нищожен на основание на неравноправния характер на разпоредбите му.

20 С решение от 2 декември 2010 г. Pesti Központi Kerületi Bíróság отхвърля иска на г-жа Jörös. От мотивите към решението става ясно, че г-жа Jörös не е могла да докаже лихварския характер, противоречащ на добрите нрави, и фиктивния такъв на спорните разпоредби от договора за кредит.

21 Г-жа Jörös обжалва това решение пред Fővárosi Bíróság (понастоящем Fővárosi Törvényszék). Тя се позовава на нищожността на клаузи 3.2, 8.1, 8.2 и 12.2 от договора за кредит с мотива, че те явно противоречат на добрите нрави, доколкото предоставят на кредитора възможността едностранно да измени договорните клаузи и че прехвърлят върху длъжника последиците от последващите изменения, въведени от кредитора, спрямо които обаче длъжникът няма никакво влияние. Тя изтъква, че в резултат на измененията, настъпили в приложение на тези клаузи, размерът на заема и тежестта от изплащането му са нараснали до размери, които тя не може повече да обслужва.

22 При тези условия Fővárosi Bíróság решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Действа ли национална юрисдикция в съответствие с член 7, параграф 1 от Директива [93/13], ако след като е констатирала неравноправния характер на общо условие на договор, на което се основава жалбата, разглежда въпроса за нищожността на договора на това основание, без страните изрично да са поискали това?

2) Трябва ли националната юрисдикция да действа в съответствие с описаното в първия въпрос и при жалба, подадена от потребител, макар че по правило, ако страната, която е претърпяла вреди, подаде жалба на това основание, обявяването на нищожността в резултат на неравноправния характер на общите условия на договора не е от компетентността на районния съд, а на висшестояща инстанция?

3) При утвърдителен отговор на втория въпрос, може ли национална юрисдикция да разгледа като въззивна инстанция неравноправния характер на общите условия на договора, ако същият не е бил предмет на разглеждане пред първата инстанция, а съгласно националната правна уредба във въззивното производство по правило не могат да се вземат предвид нито нови факти, нито нови доказателства?“.

По преюдициалните въпроси

По третия въпрос

23 С този въпрос, който следва да се разгледа на първо място, по същество запитващата юрисдикция иска да се установи дали Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че национална юрисдикция, сезирана в качеството си на въззивна инстанция по спор относно валидността на клаузи, включени в договор, сключен между продавач или доставчик и потребител въз основа на предварително съставен от продавача или доставчика формуляр, има право да разгледа неравноправния характер на спорните клаузи, ако основанието за невалидност не е било предявено пред първата инстанция, при положение че съгласно националното право по принцип във въззивното производство не могат да се вземат предвид нови факти или доказателства.

24 В началото следва да се посочи, както подчертава Европейската комисия, че актът, с който се отправя преюдициалното запитване, не съдържа никакво указание по отношение на представянето от страните в главното производство на нови факти или доказателства във въззивното производство. Доколкото третият въпрос трябва да се тълкува в смисъл, че отчасти се отнася до въпроса дали въззивна юрисдикция, сезирана със спор относно валидността на клаузи, включени в договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, е длъжна да приеме представянето на нови факти или доказателства, тази част от въпроса би била хипотетична и като такава — недопустима (вж. по-специално Решение от 29 януари 2013 г. по дело Radu, C-396/11, точка 24).

25 За да се отговори на частта от въпроса, която е допустима, следва да се припомни, че член 6, параграф 1 от Директива 93/13, според който неравноправните клаузи не са обвързващи за потребителя, представлява императивна разпоредба, целяща замяната на формалното равновесие, което договорът установява между правата и задълженията на съдоговорителите, с действително равновесие, което може да възстанови равенството между тях (вж. по-специално Решение от 14 юни 2012 г. по дело Banco Español de Crédito, C-618/10, точка 40 и Решение от 21 февруари 2013 г. по дело Banif Plus Bank, C-472/11, точка 20).

26 За да се осигури защитата, която се цели с Директива 93/13, Съдът вече многократно е подчертавал, че неравноправното положение на потребителя спрямо продавача или доставчика може да се компенсира само с положителна и външна по отношение на самите страни по договора намеса (вж. по-специално Решение по дело Banco Español de Crédito, посочено по-горе, точка 41 и Решение по дело Banif Plus Bank, посочено по-горе, точка 21, както и цитираната съдебна практика).

27 Поради това съображение Съдът е приел, че националният съд е длъжен, след като разполага с необходимите в това отношение правни и фактически обстоятелства, да преценява служебно неравноправния характер на договорна клауза, която попада в приложното поле на Директива 93/13, и по този начин да компенсира съществуващата между потребителя и продавача или доставчика неравнопоставеност (вж. по-специално Решение по дело Banco Español de Crédito, посочено по-горе, точки 42—44 и Решение по дело Banif Plus Bank, посочено по-горе, точки 22—24).

28 Ето защо, така възложената от правото на Съюза на националния съд роля в разглежданата област не се ограничава само до правото да се произнесе относно евентуално неравноправния характер на договорна клауза, но включва и задължението служебно да разгледа този въпрос, когато са налице необходимите за това правни и фактически обстоятелства (вж. по-специално Решение по дело Banco Español de Crédito, посочено по-горе, точка 43 и Решение по дело Banif Plus Bank, посочено по-горе, точка 23).

29 По отношение на изпълнението на тези задължения от национален съд, действащ като въззивна инстанция, следва да се припомни, че при липсата на правна уредба на Съюза в тази област процесуалните правила относно въззивните производства, предназначени да гарантират защитата на правата, които страните в процеса черпят от правото на Съюза, се определят във вътрешния правен ред на държавите членки по силата на принципа за процесуалната автономия на последните. Тези правила обаче не трябва да са по-неблагоприятни от прилаганите към подобни вътрешни положения (принцип на равностойност), нито да са определени така, че да правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от правния ред на Съюза (принцип на ефективност) (вж. в този смисъл Решение по дело Banco Español de Crédito, посочено по-горе, точка 46 и Решение по дело Banif Plus Bank, посочено по-горе, точка 26).

30 По отношение на принципа на равностойност следва да се посочи, че от въпросния принцип следва, че след като националният съд, действащ като въззивна инстанция, има правото или задължението да направи служебно преценка на валидността на правен акт предвид абсолютните процесуални предпоставки според националното право, при положение че това нарушение не е било изтъкнато пред първата инстанция, той трябва също да упражни подобна компетентност, за да направи служебно, предвид критериите на Директива 93/13, преценка на неравноправния характер на договорна клауза, която попада в приложното поле на последната. В хипотезата, в която запитващата юрисдикция установи, че при положенията от вътрешен характер разполага с такава компетентност, тя ще е длъжна да упражни тази компетентност в положение като разглежданото в главното производство, което поставя под въпрос защитата на правата, които потребителят черпи от правото на Съюза (вж. в този смисъл Решение от 6 октомври 2009 г. по дело Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, Сборник, стр. I-9579, точки 53 и 54, както и Решение от 30 май 2013 г. по дело Asbeek Brusse и de Man Garabito, C-488/11, точки 45 и 46).

31 Във всеки случай следва да се посочи, че въз основа на предоставената преписка по делото Съдът не разполага с данни, които да породят съмнение относно съответствието на разглежданата в главното производство правна уредба с този принцип.

32 Що се отнася до принципа на ефективност, следва да се припомни, че съгласно постоянната практика на Съда всеки случай, в който се поставя въпросът дали национална процесуална разпоредба прави невъзможно или прекомерно трудно прилагането на правото на Съюза, трябва да се анализира, като се държи сметка за мястото на тази разпоредба в цялото производство и за неговото развитие и особености пред различните национални инстанции (вж. Решение по дело Banco Español de Crédito, посочено по-горе, точка 49 и цитираната съдебна практика). Националният съд е длъжен да тълкува и прилага всички разглеждани национални разпоредби доколкото е възможно, за да осигури ефективното изпълнение на правата, гарантирани с разпоредбите на правото на Съюза.

33 В настоящия случай от предоставената на Съда преписка по делото следва, че съгласно точка 4, буква б) от становище 2/2010/VI.28./PK на общото събрание на гражданската колегия на Legfelsöbb Bíróság от 28 юни 2010 г. въззивният съд трябва да разгледа служебно нищожността, ако основанието за нищожност следва ясно от обстоятелствата по първоинстанционното производство.

34 Становището уточнява също в точка 5, буква а), че ако изложените от ищеца факти сочат правно основание на исковата молба, различно от посоченото от въпросната страна, сезираната юрисдикция може да промени правната квалификация на основание на иска, който е предявен пред нея.

35 Както изтъква унгарското правителство в представеното си пред Съда становище, от този документ може да се направи изводът, че в унгарската съдебна система съдът, действащ като въззивен, е компетентен, след като разполага с необходимите за тази цел фактически и правни обстоятелства, да направи преценка, служебно или като промени квалификацията на правното основание на искането, за това налице ли е основание за нищожност на договорна клауза въз основа на тези обстоятелства, при положение че страната по спора, която е могла да се позове на това, не е изтъкнала нищожността.

36 Както беше припомнено в точка 30 от настоящото решение, след като националният съд, действащ като въззивна инстанция, разполага с такава компетентност в положения от вътрешен характер, той трябва да я упражни в положение като разглежданото в главното производство, което поставя под въпрос защитата на правата, които потребителят черпи от правото на Съюза.

37 При тези условия следва да се приеме, че националните процесуални правила, приложими в спора по главното производство, сами по себе си не изглежда да правят практически невъзможно или прекомерно трудно защитата на правата, които Директива 93/13 предоставя на потребителя.

38 Предвид посочените по-горе съображения на третия въпрос следва да се отговори, че Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че след като национална юрисдикция, сезирана в качеството ѝ на въззивна инстанция, със спор относно валидността на клаузи, включени в договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, въз основа на предварително съставен от продавача или доставчика формуляр, има правомощието според вътрешните процесуални норми да разгледа всяко основание за нищожност, което ясно следва от представените пред първата инстанция обстоятелства, а при необходимост — да промени, в зависимост от установените факти, квалификацията на правното основание, изложено за да се установи невалидността на тези клаузи, тя трябва да направи преценка, служебно или като промени квалификацията на правното основание на искането, на неравноправния характер на въпросните клаузи предвид критериите на Директивата.

По първия въпрос

39 С този въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 7 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че националният съд, който е констатирал неравноправния характер на договорна клауза, може да разгледа служебно дали е необходимо да се отмени договорът на това основание, въпреки че страните не са направили искане в този смисъл.

40 По отношение на искове на отделен потребител член 6, параграф 1, първа част от изречението от Директива 93/13 задължава държавите членки да предвидят, че неравноправните клаузи „не са обвързващи за потребителя, при условията на тяхното национално право“.

41 Съдът е разтълкувал тази разпоредба в смисъл, че националният съд трябва да изведе всички последици, произтичащи съгласно националното право от заключението за неравноправност на клаузата, за да гарантира, че тя не е обвързваща за потребителя (вж. по-специално Решение по дело Banco español de Crédito, посочено по-горе, точка 63 и Решение по дело Banif Plus Bank, посочено по-горе, точка 27). В това отношение Съдът уточнява, че когато националният съд приеме дадена договорна клауза за неравноправна, той е длъжен да не я прилага, освен ако потребителят, след като е бил информиран за това от посочения съд, възрази срещу това (вж. в този смисъл Решение от 4 юни 2009 г. по дело Pannon GSM, C-243/08, Сборник, стр. I-4713, точка 35).

42 От тази съдебна практика следва, че за да е напълно ефективна предвидената от Директива 93/13 защита, е необходимо националният съд, който е констатирал служебно неравноправния характер на дадена клауза, да може да изведе всички последици от това заключение, без да чака потребителят, който е информиран за правата си, да представи искане, в което настоява за отмяна на посочената клауза (вж. в този смисъл Решение по дело Banif Plus Bank, посочено по-горе, точка 28, както и Решение по дело Asbeek Brusse и de Man Garabito, посочено по-горе, точка 50).

43 Както Съдът вече е приел, национална правна уредба като разглежданата в главното производство, която предвижда, че установените неравноправни клаузи са нищожни, отговаря на изискванията на член 6, параграф 1 от Директива 93/13 (вж. Решение от 26 април 2012 г. по дело Invitel, C-472/10, точки 39 и 40).

44 Националният съд освен това трябва да направи преценка на последицата от констатирането на неравноправния характер на въпросната клауза спрямо валидността на съответния договор и да определи дали въпросният договор може да се изпълнява без тази клауза (вж. в този смисъл Определение от 16 ноември 2010 г. по дело Pohotovosť, C-76/10, Сборник, стр. I-11557, точка 61).

45 В това отношение член 6, параграф 1 in fine от Директива 93/13 посочва, че „договорът продължава да действа за страните по останалите условия, когато може да се изпълнява и без неравноправните клаузи“ (Решение от 15 март 2012 г. по дело Pereničová и Perenič, C-453/10, точка 29).

46 Както Съдът посочва, целта, която законодателят на Съюза иска да постигне с Директива 93/13, се състои в това не да се отменят всички договори, съдържащи неравноправни клаузи, а да се възстанови равновесието между страните, като същевременно по принцип се запази валидността на договора като цяло (вж. в този смисъл Решение по дело Pereničová и Perenič, посочено по-горе, точка 31).

47 Когато става въпрос за критериите, които позволяват да се прецени дали даден договор може действително да се изпълнява и без неравноправните клаузи, следва да се отбележи, че както текстът на член 6, параграф 1 от Директива 93/13, така и изискванията във връзка с правната сигурност на стопанската дейност са доводи в подкрепа на обективен подход при тълкуването на тази разпоредба (Решение по дело Pereničová и Perenič, посочено по-горе, точка 32). Тъй като обаче с Директивата се прави частична и минимална хармонизация на националните законодателства относно неравноправните клаузи, тя допуска възможността, при спазване на правото на Съюза, сключен между продавач или доставчик и потребител договор, съдържащ една или няколко неравноправни клаузи, да бъде обявен за нищожен в неговата цялост, когато се окаже, че това гарантира по-добра защита на потребителя (вж. в този смисъл Решение по дело Pereničová и Perenič, посочено по-горе, точка 35).

48 Следователно на първия въпрос следва да се отговори, че член 6, параграф 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че националният съд, който констатира неравноправния характер на договорна клауза, е длъжен, от една страна, без да чака потребителят да направи искане в този смисъл, да изведе всички последици, произтичащи според националното право от това заключение, за да се увери, че потребителят не е обвързан от тази клауза, а от друга страна — да направи преценка, по принцип въз основа на обективни критерии, дали съответният договор може да се прилага без тази клауза.

По втория въпрос

49 С този въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че национална юрисдикция, която служебно констатира неравноправния характер на договорна клауза, може да разгледа дали е необходимо да се отмени договорът на това основание, при положение че според вътрешните процесуални норми исковете, целящи установяване на невалидността на неравноправни договорни клаузи, са от компетентността на друг правораздавателен орган.

50 В това отношение следва да се напомни, че правният ред на всяка държава членка следва да определи юрисдикцията, която е компетентна да решава спорове, с които се оспорват индивидуални права, произтичащи от правния ред на Съюза, като се има предвид, че държавите членки имат отговорността да гарантират във всеки случай ефективна защита на тези права. Предвид това Съдът не следва да се намеси в спора за подсъдност, който може да постави в контекста на националната съдебна организация квалифицирането на определени правни положения, които се основават на правото на Съюза (вж. по-специално Решение от 17 септември 1997 г. по дело Dorsch Consult, C-54/96, Recueil, стр. I-4961, точка 40 и Решение от 22 май 2003 г. по дело Connect Austria, C-462/99, Recueil, стр. I-5197, точка 35).

51 Както обаче беше припомнено в точки 43 и 44 от настоящото решение, Съдът е разтълкувал член 6, параграф 1 от Директива 93/13 в смисъл, че националният съд трябва да изведе всички последици, произтичащи според националното право от констатирането на неравноправния характер на въпросната клауза, за да се увери, че потребителят не е обвързан от нея.

52 При тези условия от изискванията за тълкуване на националното право съобразно Директива 93/13, и за ефективна защита на правата на потребителите, които националната юрисдикция трябва да съблюдава, доколкото е възможно, следва прилагане на вътрешнопроцесуалните ѝ норми по такъв начин, че да се постигне резултатът, определен в член 6, параграф 1 от Директивата.

53 Следователно на втория въпрос следва да се отговори, че Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че националната юрисдикция, която служебно констатира неравноправния характер на договорна клауза, трябва, доколкото е възможно, да приложи вътрешнопроцесуалните си

правила по такъв начин, че да се изведат всички последици, произтичащи според националното право от констатирането на неравноправния характер на въпросната клауза, за да се увери, че потребителят не е обвързан от нея.

По съдебните разноски

54 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

1) Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори трябва да се тълкува в смисъл, че след като национална юрисдикция, сезирана в качеството ѝ на въззивна инстанция, със спор относно валидността на клаузи, включени в договор, сключен между продавач или доставчик и потребител, въз основа на предварително съставен от продавача или доставчика формуляр, има правомощието, според вътрешните процесуални норми, да разгледа всяко основание за нищожност, което ясно следва от представените пред първата инстанция обстоятелства, и при необходимост — да промени, в зависимост от установените факти, квалификацията на правното основание, изложено за да се установи невалидността на тези клаузи, тя трябва да направи преценка, служебно или като промени квалификацията на правното основание на искането, на неравноправния характер на въпросните клаузи предвид критериите на Директивата.

2) Член 6, параграф 1 от тази директива трябва да се тълкува в смисъл, че националният съд, който констатира неравноправния характер на договорна клауза, е длъжен, от една страна, без да чака потребителят да направи искане в този смисъл, да изведе всички последици, произтичащи според националното право от това заключение, за да се увери, че потребителят не е обвързан от тази клауза, а от друга страна — да направи преценка, по принцип въз основа на обективни критерии, дали съответният договор може да се прилага без тази клауза.

3) Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че националната юрисдикция, която служебно констатира неравноправния характер на договорна клауза, трябва, доколкото е възможно, да приложи вътрешнопроцесуалните си правила по такъв начин, че да се изведат всички последици, произтичащи според националното право от констатирането на неравноправния характер на въпросната клауза, за да се увери, че потребителят не е обвързан от нея.

Подписи